

В. А. Кириленко, В. В. Бурнатний

АНАЛІЗ ЧИННИКІВ, ЯКІ НЕГАТИВНО ВПЛИВАЮТЬ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДІЛЯНКАХ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ ІЗ ЗАГОСТРЕНОЮ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОЮ ОБСТАНОВКОЮ

Проведено аналіз чинників, які негативно впливають на реалізацію оперативно-службової діяльності на ділянках державного кордону із загостреною воєнно-політичною обстановкою. Акцентовано увагу на тому, що в період різкого загострення воєнно-політичної обстановки на ділянках відповідальності прикордонних загонів противником масово застосовуються диверсійно-розвідувальні групи. Наведено основні завдання зазначених груп.

Розкрито невідповідність між необхідністю протидії загрозам диверсійного та терористичного характеру в районах відповідальності прикордонних загонів в умовах різкого загострення воєнно-політичної обстановки та відсутністю специфічного методичного апарату.

Проаналізовано певні особливості організації оперативно-службової діяльності в умовах різкого загострення воєнно-політичної обстановки на ділянках відповідальності прикордонних загонів.

Сформовано основні чинники негативного впливу на ефективність реалізації оперативно-службової діяльності на ділянках державного кордону із загостреною воєнно-політичною обстановкою, а також шкалу значущості даних для оцінювання загроз та аналізу ризиків на ділянці відповідальності прикордонного загону.

Ключові слова: Державна прикордонна служба України; загострення обстановки, воєнно-політичної обстановки; реалізація оперативно-службової діяльності; протидія диверсійно-розвідувальним групам противника; чинники; обстановка; збройна агресія.

Постановка проблеми. Набутий прикордонними підрозділами (ПП), що входять до сил оборони України, досвід під час ведення війни з Російською Федерацією (РФ) зумовлює потребу у перегляді застарілих підходів до організації оперативно-службової діяльності (ОСД) на ділянках державного кордону, на яких зовнішня воєнно-політична обстановка є ускладненою і може трансформуватися в її різке загострення.

Воєнно-політична обстановка (ВПО) на східному, північному та південному напрямках держави (збройна агресія РФ) призвела до змінення значень показників загроз практично у всіх сферах національної безпеки України, у тому числі й у сфері прикордонної безпеки, що об'єктивно зумовило необхідність перегляду організації ОСД на державному кордоні України (ДКУ).

Саме у період різкого загострення ВПО з метою підготовки у прикордонні України умов для переходу до подальших збройних провокацій на ДКУ, що можуть перерости у відкриту збройну агресію, на ділянках відповідальності прикордонних загонів (прикз) противник масово застосовує диверсійно-розвідувальні групи (ДРГ), перед якими ставлять завдання щодо ураження (знищення) логістичних об'єктів прикордоння, об'єктів військового призначення, пунктів пропуску через ДКУ, об'єктів критичної інфраструктури державного, місцевого (районного) значення, засобів ретрансляції мобільного зв'язку, мостів, установа різного плану засідок тощо [1–7].

Противник використовує підготовлених військовослужбовців РФ (зокрема найманців), які знають особливості місцевості, мають зв'язок з місцевим населенням (родинний, дружній, агентурний та ін.), володіють обстановкою щодо розташування сил оборони України, озброєння та техніки, тактики дій прикордонних нарядів (ПН) і їхнього оснащення та бойової спроможності тощо.

Саме запобігання (своєчасне виявлення) потенційним намірам противника реалізувати заходи дестабілізації у прикордонних районах (спричинити, наприклад, «керований хаос») дають можливість отримати необхідний запас часу для прийняття управлінських рішень щодо організації заходів протидії та не допустити (зменшити) критичні зміни в умовах (факторах) обстановки.

Зазначене вище підтверджує факт наявної потреби в удосконаленні тактики застосування прикордонних підрозділів в умовах, що розглядаються, та потреби в синтезі креативних підходів (хитрощів) до їхнього (ПП) застосування на засадах посилення аналітичної складової щодо прогнозування можливих дій противника та недопущення розкриття намірів ПП.

Органи військового управління (зокрема прикз) усю роботу з планування *n*-заходів протидії *n*-ДРГ противника повинні реалізовувати таким чином, щоб закінчити її вчасно і надати

елементам оперативної побудови якомога більше часу для підготовки до виконання завдань з протидії противнику.

Із зрозумілих причин у модельованих ситуаціях, які розглядаються, наявних сил і засобів прикз вистачати не буде (навіть за умови додаткового залучення резерву старшого начальника), що потребує вивчення і формування пропозицій щодо залучення до виконання завдань взаємодіючих підрозділів сил безпеки і оборони держави.

Указане вище свідчить про наявність невідповідності між необхідністю протидії загрозам диверсійного та терористичного характеру в районах відповідальності прикордонних загонів в умовах різкого загострення ВПО та відсутністю специфічного методичного апарату як інструментарію для розв'язування зазначеної прикладної задачі. Вирішення наведеної невідповідності дає змогу надалі розробити науково-обґрунтовані рекомендації начальникові прикордонного загону.

З позиції методології проведення наукових досліджень для вирішення вказаної невідповідності насамперед необхідно провести аналіз чинників, які негативно впливають на реалізацію ОСД на ділянках державного кордону із загостреною воєнно-політичною обстановкою, що і визначає зміст цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань стосовно організації ОСД у цілому приділялося чимало уваги. Так, інструментальні засоби для реалізації методики раціонального розподілу елементів службового порядку прикз для припинення збройних провокацій на державному кордоні апробовано у дослідженні [8]. Сутність цієї методики полягає у комбінованому використанні розробленої автором методики і відомих часткових моделей, показників та критеріїв для розподілу елементів службового порядку прикз під час припинення збройних провокацій на державному кордоні, що дає змогу спрямовано формувати найбільш ефективні (раціональні) варіанти такого розподілу.

У науковій праці [9] подано методику визначення раціонального варіанта застосування мобільних груп під час ускладнення обстановки на ділянках державного кордону.

Методологію комплексного використання військових і невійськових сил та засобів сектору безпеки і оборони для протидії сучасним загрозам воєнній безпеці України обґрунтовано у праці [10].

Відаючи належне наявним науковим напрацюванням, слід зауважити, що вони не враховують сучасних чинників, які впливають на обстановку в прикордонні та ефективність реалізації ОСД прикз, але можуть бути основою для подальшого наукового дослідження.

Мета статті – на підставі проведеного аналізу відомих джерел інформації стосовно зазначеної проблеми дослідження і з урахуванням особистого досвіду авторів обґрунтувати основні чинники негативного впливу на ефективність реалізації оперативно-службової діяльності щодо протидії диверсійно-розвідувальним групам противника на ділянках державного кордону із загостреною воєнно-політичною обстановкою.

Виклад основного матеріалу. Актуальність окресленої тематики визначається:

– вимогами сьогодення щодо необхідності протидії проведенню на ділянці відповідальності прикордонних загонів диверсійно-розвідувальних та терористичних дій у період різкого загострення ВПО;

– можливістю масового використання противником ДРГ на ділянці відповідальності прикордонного загону в період різкого загострення ВПО;

– намаганням противника досягнути проміжних цілей в єдиному задумі операції різнорідних сил і засобів;

– необхідністю у визначенні спроможностей для ефективного досягнення цілей щодо протидії ДРГ противника на основі прогнозування потреби проведення *n*-заходів протидії *n*-ДРГ противника у період різкого загострення ВПО;

– потребою у реалізації взаємодії сил і засобів прикз з іншими суб'єктами сил безпеки і оборони держави під час участі у реалізації *n*-заходів протидії *n*-ДРГ противника у разі загострення ВПО, для виконання комплексу завдань на ділянці відповідальності прикз в умовах різкого загострення ВПО.

Доцільно зазначити, що в умовах всеохоплюючої оборони, в Україні триває системна робота щодо імплементації стандартів НАТО у національне законодавство та нормативно-правові акти для забезпечення їхнього використання під час виконання завдань за призначенням усіма суб'єктами забезпечення національної безпеки держави та досягнення відповідності критеріям для повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору.

Водночас США та інші країни-партнери ретельно вивчають досвід реального поля бою, часто просто шляхом перенесення тих самих умов на учбові полігони [11, 12]. Цей процес триває

постійно. Воєнні події, що відбуваються зараз на фронтах в Україні, змушують американську армію переосмислювати поточну реальність. Зазначене підтверджує факт унікальності досвіду, якого набувають сили оборони держави, та виявляє потребу у гнучкій зміні підходів до застосування наявних сил і засобів з урахуванням умов новітнього театру воєнних дій та дій противника, які постійно біфуркують, і робити свої висновки на підґрунті проведення аналізу та наукових досліджень.

Таким чином, можна зробити частковий висновок, що на сьогодні бракує адекватного сучасним умовам обстановки (що розглядається у статті) методологічного забезпечення, яке можна було б використовувати під час підготовки пропозицій для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо організації протидії ДРГ противника на ділянках державного кордону.

З метою розкриття квінтесенції проблематики, яка окреслена у статті, слушно зауважити, що під час загострення ВПО на прикордонні підрозділи доцільно покласти такі завдання, як:

- посилення оперативно-розшукової діяльності в інтересах військового командування;
- участь у припиненні збройних вторгнень противника на кордоні;
- участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними та терористичними групами (загонами) і малими тактичними повітряними і морськими десантами, а також бандами противника у прикордонних районах;
- виконання окремих завдань військового командування з оперативного маскування наших військ та з дезінформації противника;
- методом сприяння військам Збройних Сил України (ЗСУ) забезпечення пропуску українських сил, бойової техніки та матеріальних цінностей через державний кордон тощо.

Отже, в умовах різкого загострення ВПО зростає значення охорони державного кордону та інших дій прикордонних підрозділів у загальній системі національної безпеки країни.

У цей період державний кордон охороняється посилено. Найбільш характерними діями підрозділів є пошук і ліквідація агентури, диверсійно-розвідувальних та терористичних формувань противника, а також припинення воєнно-політичних провокацій противника на кордоні.

Для посилення охорони державного кордону в умовах різкого загострення ВПО передбачаються такі заходи:

- активізація всіх видів розвідки;
- зосередження основних сил і засобів охорони кордону на найважливіших напрямках і збільшення глибини охорони;
- розгортання потужних мобільних резервів;
- перехід до застосування прикордонними підрозділами тактичних способів дій, що забезпечують успіх у боротьбі проти добре озброєного й оснащеного противника, який діє у складі диверсійно-розвідувальних і терористичних формувань, проти вторгнень військових підрозділів і великих неозброєних мас цивільного населення;
- широке залучення до охорони кордону сил і засобів від взаємодіючих підрозділів ЗСУ та інших сил оборони;
- активізація допомоги з боку місцевого населення й особливо добровільних громадських формувань;
- проведення додаткових заходів щодо інженерного обладнання охорони кордону;
- введення додаткових режимних заходів у прикордонному районі.

Прикордонний загін проводить вказані вище заходи з огляду на особливості обстановки, характер дій противника, фізико-географічні умови ділянки державного кордону, що охороняється та ін.

Особлива увага приділяється побудові охорони державного кордону, створюються основні щільності сил і засобів на напрямках зосередження основних зусиль (НЗОЗ). Побудова охорони на НЗОЗ повинна виключити можливість прориву противника в тил держави або його повернення за кордон. На цих напрямках можуть бути обладнані райони оборони та райони для розгортання резервів прикз, розгортання підрозділів підтримки ЗСУ та інших суб'єктів сил безпеки і оборони.

Прикордонні загоони під час загострення ВПО можуть посилюватися бойовими машинами піхоти, бронетранспортерами, протитанковими засобами, засобами мінування місцевості тощо, а їхні дії можуть бути підтримані вогнем мінометних батарей, бойовими гелікоптерами тощо.

В охороні державного кордону застосовуються відповідні тактичні прийоми і дії, характерні для періоду різкого загострення ВПО.

Отже, можна зробити логічний висновок, що успіх дій прикз з відбиття збройного вторгнення і припинення інших провокацій противника на державному кордоні залежить від завчасної підготовки до ведення контрзаходів (бойових дій тощо), правильного визначення НЗОЗ та ін.

У зв'язку із зазначеним є потреба у проведенні таких заходів:

- ведення безперервної розвідки сил противника у прикордонні його держави;
- виявлення обстановки на суміжній території та своєчасне виявлення підготовки противника до збройних та інших провокацій;
- уточнення планів імовірних бойових дій прикз і здійснення систематичного їхнього коригування та тренування особового складу;
- підтримання постійної бойової готовності опорних пунктів й інших оборонних споруд та загороджень;
- безперервне підвищення бойової готовності особового складу;
- здійснення заходів з відпрацювання питань взаємодії на випадок спільних дій із сусідніми прикз, підрозділами підтримки, місцевим населенням та силами оборони;
- реалізація заходів кіберборотьби, протидії радіоелектронній розвідці противника;
- посилення заходів оперативно-розшукової діяльності у тісній співпраці з відповідними підрозділами з правоохоронними та розвідувальними функціями;
- реалізація заходів боротьби з повітряними цілями (зокрема і БПЛА противника);
- формування і підготовка до дій мобільних бойових резервів.

Під час дії воєнного стану прикз виконує завдання в умовах особливого періоду.

За певних умов, коли противник застосовує нестандартні заходи впливу на обстановку в прикордонні України, він може використовувати і невійськові сили і засоби (наприклад, нелегальних мігрантів, цивільне населення та ін.), що призводить до проведення спеціальних заходів.

До таких дій належать: пошук правопорушників, локалізація кризових ситуацій; виконання інших завдань із застосуванням зброї, спеціальної техніки та засобів фізичного впливу.

Спеціальні заходи щодо пошуку правопорушників проводять у разі отримання даних про порушення, спробу або підготовку до порушення кордону угрупованнями, дії яких становлять загрозу здоров'ю і життю жителів контрольованих прикордонних районів. Такі спеціальні заходи полягають у комплексному одночасному застосуванні сил і засобів прикордонного загону, резервів сусідніх прикордонних загонів, регіонального управління, а в окремих випадках – і резервів Голови Державної прикордонної служби України у визначених районах.

Основними способами дій сил і засобів під час проведення спеціальних заходів щодо пошуку правопорушників є: переслідування, прикриття (блокування), пошук, оточення, затримання (знешкодження).

Таким чином, є потреба під час формування пропозицій для прийняття рішень на проведення заходів щодо протидії ДРГ противника у розробленні всіх можливих моделей варіантів застосування сил і засобів, які дадуть змогу досягти кінцевого результату протидії ДРГ та вибрати раціональну модель варіантів дій. Проте на практиці органи військового управління прикз не мають достатнього інформаційно-часового ресурсу для формування всіх моделей варіантів дій.

Під час формування штабом прикз пропозицій для рішень на організацію ОСД зазвичай обмежуються кількома альтернативними моделями, які є прийнятними і відповідають можливостям прикз. Причому ці варіанти рішення вибирають з урахуванням обмежень, можливостей та критеріїв їхнього оцінювання. Разом із тим, як було обґрунтовано вище, противник на ділянці відповідальності прикз може проводити як разові акції застосування ДРГ, так і масові для досягнення ним проміжних цілей в єдиному задумі операції з використанням різнорідних сил і засобів. Тому є загроза прийняття не адекватних обстановці управлінських рішень.

Отже, аналіз поданої та іншої інформації дав можливість сформулювати основні чинники негативного впливу на ефективність реалізації ОСД на ділянках державного кордону із загостреною ВПО (див. табл. 1), а також сформулювати шкалу значущості даних для оцінювання загроз та аналізу ризиків на ділянці відповідальності прикордонного загону під час різкого загострення ВПО (див. табл. 2).

Таблиця 1 – Чинники негативного впливу на ефективність реалізації оперативно-службової діяльності на ділянках державного кордону із загостреною військово-політичною обстановкою

№ пор.	Назва чинника	Сутність негативного впливу	Шляхи вирішення проблеми
1	Недостатність прогностичної інформації	Недостатність прогностичної інформації стосовно намірів (цілей) ДРГ противника на ділянці прикз зумовлює суттєву невизначеність у меті прийнятих рішень щодо застосування ПП, їхньої кількості, озброєння та техніки	Розроблення інструментальних засобів, які дають можливість прогнозувати наміри ДРГ на ділянці відповідальності прикз з припустимою величиною достовірності інформації, її оперативності та повноти. Організація співпраці із суб'єктами забезпечення національної безпеки України, сил оборони держави, місцевим населенням тощо
2	Недостатність інформації стосовно тактики дій ДРГ, їхніх озброєння, засобів зв'язку тощо	Зумовлює невизначеність щодо формування сил та протидії	Організація співпраці із суб'єктами забезпечення національної безпеки України, сил оборони держави, місцевим населенням тощо з метою отримання інформації, яка має достатній для прийняття рішення ступінь достовірності
3	Використання противником засобів кіберзброї та РЕБ	Недостатній ступінь захищеності оперативної інформації, нечіткий зв'язок між ПП та штабом	Використання засобів РЕБ та кіберзахисту. Організація підготовки персоналу щодо дотримання правил радіообміну та ін.
4	Використання противником БПЛА (розвідувальних, камікадзе, бойових)	Викриття позицій ПП, ураження прикордонних нарядів та оборонних споруд тощо	Забезпечення і використання ПП засобами ураження БПЛА, використання мобільних вогневих груп, засобів РЕБ. Підготовка персоналу
5	Можливість використання противником кількох ДРГ одночасно на різних напрямках, з різними цілями своєї діяльності	Можливі прориви ДРГ з різними негативними наслідками. Різка зміна обстановки на ділянці відповідальності прикз	Розроблення інструментальних засобів, які дають можливість прогнозувати наміри ДРГ на ділянці відповідальності прикз з припустимою величиною достовірності інформації, її оперативності та повноти. Рациональний розподіл наявних сил і засобів, залучення додаткових резервів
6	Недостатній рівень тактичної підготовки персоналу прикордонних підрозділів	З появою нових загроз і викликів на державному кордоні виникла необхідність запровадження нових положень щодо тактики дій у різних умовах обстановки (різних варіантів реалізації даних обстановки)	Упровадження у професійну підготовку персоналу прикордонних підрозділів досвіду і напрацювань дій у різних умовах, підготовки спеціальних підрозділів (у формі індивідуальної підготовки, ситуаційних тренінгів, комплексних практичних навчань)
7	Мобільні ПП рішеннями начальників прикз перетворено у «підрозділи посилення охорони державного кордону». Ігнорується основний принцип їхнього застосування – використання мобільних сил у складі спеціалізованих елементів, призначених для реалізації покладених на них функцій у районі відповідальності	Особовий склад мобільних ПП передається у підпорядкування начальникам відділів прикордонної служби; довготривалі відрядження; може бути висилка прикордонних нарядів від мобільних прикордонних підрозділів без автомобільної техніки; особовий склад залучається до виконання не притаманних для мобільних ПП завдань	Здійснення начальниками прикз постійного контролю щодо використання мобільних ПП із метою реалізації покладених на них функцій

Кінець таблиці 1

8	Бракує мотивації особового складу для якісного виконання завдань, проходження служби у прикордонних підрозділах	Підрозділи виконують завдання на ділянках відповідальностей прикз, які мають підвищену загрозу для життя та здоров'я персоналу, комплектуються невмотивованим персоналом. Начальники не беруть участі у відборі особового складу до своїх підрозділів	Створення системи відбору (на основі підрозділів спеціального призначення з урахуванням прикордонної специфіки виконання завдань) військовослужбовців до прикордонних підрозділів. Забезпечення укомплектованості персоналом. Проведення своєчасної ротації
9	Потребує поліпшення матеріально-технічне забезпечення прикордонних підрозділів	Необхідна організація сервісного обслуговування транспортних засобів та спеціальної техніки на спеціалізованих сервісних центрах. Дозабезпечення необхідними технічними засобами для ефективного виконання завдань	Поліпшення матеріально-технічного забезпечення не лише фактично наявністю, а й з урахуванням особливостей застосування й обслуговування

Таким чином, на ефективність прийнятих рішень щодо застосування прикордонних підрозділів мають суттєвий вплив своєчасність, повнота та достовірність аналітично опрацьованої специфічної інформації, яка надходить від системи інформаційно-аналітичного забезпечення. Водночас від моменту отримання і підтвердження випереджувальної інформації про можливе порушення законодавства про державний кордон до прийняття рішення про її реалізацію проходить багато часу, й одержана інформація втрачає свою актуальність [9], що зумовлює потребу у подальшому пошуку шляхів для усунення зазначеної проблеми.

Таблиця 2 – Шкала значущості даних для оцінювання загроз та аналізу ризиків на ділянці відповідальності прикордонного загону під час різкого загострення ВПО

№ пор.	Дані	Вага α_i даних
1	Дані, отримані штабом прикз за результатами статистичних спостережень, ситуативного аналізу, аналізу результатів ОСД, кримінального аналізу	0,025
2	Результати аналітичних досліджень, проведених взаємодіючими підрозділами ГУР, СЗР, СБУ, МВСУ	0,019
3	Дані про результати ОСД, про характер змін обстановки на державному кордоні	0,028
4	Документальні й аналітично-синтетичні інформаційні матеріали, які характеризують сферу загроз	0,022
5	Відомості з нормативно-правових актів, які стосуються прикордонної сфери діяльності	0,025
6	Відомості про форми і способи ОСД, які реалізуються в умовах різкого загострення ВПО	0,016
7	Дані про структуру, чисельність та укомплектованість ПП, які залучаються до охорони ДКУ в умовах різкого загострення ВПО	0,028
8	Відомості про стан підготовки особового складу ПП прикз	0,025
9	Дані про озброєння і техніку, які використовуються ПП на ділянках кордону	0,025
10	Дані про тактику дій противника, хитрощі та озброєння	0,019
11	Дані про стан заходів протидії засобам РЕР противника	0,013
12	Дані про ймовірні цілі ДРГ противника	0,019
13	Дані про заходи боротьби з повітряними цілями (зокрема й БПЛА противника)	0,025
14	Дані про суб'єкти, з боку яких надходить загроза, слабкі місця в їхній діяльності	0,025
15	Дані про можливість проведення цілодобового моніторингу оперативної обстановки на державному кордоні	0,022
16	Дані про стан підрозділів прикордонної служби (можуть характеризуватися різними кількісними і якісними показниками, наприклад, кількістю й укомплектованістю особового складу)	0,022
17	Дані про ступінь готовності ПП до ОСД в умовах загострення ВПО	0,025

Кінець таблиці 2

18	Час досягнення мети рішення	0,022
19	Стисла характеристика обстановки: воєнно-політичної, оперативної-тактичної тощо; указуються групи елементів обстановки – постійні і змінні	0,022
20	Дані про формування і підготовку до дій мобільних бойових резервів	0,019
21	Дані про цілі рішення (наводиться стисла характеристика бажаного стану обстановки, формулюються якісні і кількісні вимоги до елементів обстановки)	0,022
22	Критерії оцінювання завдань, покладених на підрозділи прикз	0,019
23	Інформація про обмеження за складом сил і засобів	0,022
24	Дані про організацію заходів забезпечення кібербезпеки	0,016
25	Результати аналізу оперативної обстановки на ділянці відповідальності підрозділів за звітний період	0,025
26	Результати прогнозу оперативної обстановки на ділянці відповідальності підрозділу на визначений період	0,025
27	Результати розрахунків напрямку зосередження основних сил і засобів	0,025
28	Дані про стан системи збирання (добування) даних обстановки	0,022
29	Дані про стан систем контрольних і режимних заходів	0,022
30	Дані про стан систем інженерно-технічного контролю	0,019
31	Дані про стан систем чергових сил (засобів) і резерву	0,019
32	Дані про стан систем роботи із цивільним населенням	0,016
33	Дані про стан систем взаємодії з підрозділами ЗСУ	0,022
34	Дані про стан систем оперативної-службової діяльності	0,022
35	Дані про стан систем взаємодії з правоохоронними органами й органами виконавчої влади	0,019
36	Дані про стан систем управління прикордонними підрозділами	0,022
37	Дані про стан систем підготовки резервів до виконання завдань з охорони кордону	0,022
38	Дані про стан контролю оперативної-службової діяльності	0,016
39	Дані про стан контролю служби прикордонних нарядів	0,016
40	Дані про стан контролю службової діяльності інспекторського складу	0,016
41	Дані про стан контролю маскувальної служби	0,016
42	Дані про обладнання районів оборони та вогневі рубежі для розгортання резервів прикз, рубежі розгортання підрозділів підтримки ЗСУ та інших суб'єктів сил оборони	0,019
43	Дані про споруди і засоби інженерного загородження	0,016
44	Дані про мережні пункти візуального і радіотехнічного спостереження	0,019
45	Дані про прикордонні дороги	0,022
46	Дані про посадочні майданчики для гелікоптерів	0,016
47	Дані про фортифікаційні споруди та інші об'єкти	0,022
48	Дані про можливості проведення цілодобового моніторингу, про підготовку до здійснення спроб незаконного переміщення через державний кордон груп незаконних мігрантів, зброї, боєприпасів тощо	0,025
49	Інші дані	0,025

Висновки

Отже, набутий досвід під час ведення бойових дій із загарбницькими підрозділами Російської Федерації, особистий досвід авторів статті з організації служби прикордонних підрозділів на ділянках відповідальності, де противник інтенсивно використовує диверсійно-розвідувальні групи, аналіз відкритих джерел та відомого науково-методичного забезпечення зумовлюють потребу у перегляді застарілих підходів до організації оперативної-службової діяльності на ділянках державного кордону зі складною воєнно-політичною обстановкою, яка може перерости у відкриту військову агресію.

Аналіз поданої та іншої інформації дав можливість сформулювати основні чинники негативного впливу на ефективність реалізації оперативної-службової діяльності на ділянках державного кордону із загостреною воєнно-політичною обстановкою, а також сформулювати шкалу значущості даних для оцінювання загроз та аналізу ризиків на ділянці відповідальності прикордонного заgonу під час різкого загострення воєнно-політичної обстановки.

У подальших дослідженнях доцільно звернути увагу на комплексний і системний аналіз наявного науково-методичного забезпечення, формування пропозицій щодо його вдосконалення з урахуванням сучасних і прогнозованих умов виконання завдань

прикордонних підрозділів на ділянках державного кордону в умовах, що розглядаються, та пошук шляхів удосконалення системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності прикордонних підрозділів.

Перелік джерел посилання

1. На Сумщині прикордонники вели бій з російською ДПГ. URL: <http://surl.li/qbgku> (дата звернення: 03.01.2024).
2. Сумські прикордонники збили три «шахеда». URL: <http://surl.li/qbjhh> (дата звернення: 03.01.2024).
3. На Сумщині бій з диверсантами РФ: є жертви серед українських захисників. URL: <http://surl.li/qbglj> (дата звернення: 03.01.2024).
4. На Чернігівщині загинули троє прикордонників. URL: <http://surl.li/qbgjq> (дата звернення: 03.01.2024).
5. Рубіж оборони: під Черніговом вшанували вбитих російською ДПГ прикордонників. URL: <http://surl.li/qbgjv> (дата звернення: 03.01.2024).
6. Російські диверсанти на кордоні: де найбільша активність ДПГ і як вони діють. URL: <http://surl.li/qbgxg> (дата звернення: 02.01.2024).
7. Російська ДПГ розстріляла 6 лісівників на Сумщині і півтори доби знущалась за допомогою дрона: подробиці трагедії. URL: <http://surl.li/qbgxn> (дата звернення: 02.01.2024).
8. Васишин О. М. Спеціальні заходи як форма оперативно-службової діяльності органу охорони державного кордону. *Актуальні питання забезпечення службово-бойової діяльності військових формувань та правоохоронних органів*: матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 31 жовт. 2018 р. Харків, 2018. С. 31–33.
9. Мейко О. В. Методика визначення раціонального варіанта застосування мобільних груп окремого відділу прикордонної служби типу «С» під час ускладнення обстановки на ділянках державного кордону : дис. ... канд. військ. наук : 21.02.02. Хмельницький : НА ДПСУ, 2015. 287 с.
10. Богданович В. Ю., Романченко І. С., Свида І. Ю., Сиротенко А. М. Методологія комплексного використання військових і невійськових сил та засобів сектору безпеки і оборони для протидії сучасним загрозам воєнній безпеці України : монографія. Львів : НАСВ, 2019. 268 с.
11. Армія США робить свої висновки з поля бою в Україні: на чому сконцентрувались американські військові. URL: <http://surl.li/qbgug> (дата звернення: 21.12.2023).
12. Як піхота США готується воювати проти РФ: бронекулак, бої у траншеях, прив'язні дрони та нищівний артилерійський вогонь. URL: <http://surl.li/qbgze> (дата звернення: 21.12.2023).

Стаття надійшла до редакції 23.01.2024 р.

UDC 351.746.1

V. Kyrylenko, V. Burnatny

ANALYSIS OF FACTORS, THAT NEGATIVELY AFFECT THE FULFILMENT OPERATIVE-OFFICIAL ACTIVITY ON THE SECTIONS OF THE STATE BORDER WITH ACUTE MILITARY-POLITICAL SITUATION

The scientific article is devoted to the analysis of factors that negatively affect the fulfilment operative-official activity on the sections of the state border with acute military-political situation.

The authors of the article attention is focused to the fact that during the period of sharp aggravation of the military-political situation in the areas of responsibility of the border detachments, the enemy is massively using sabotage and reconnaissance groups. The main tasks of these groups are the impression (destruction) of border logistics facilities, objects of military use, checkpoints across the state border of Ukraine, critical infrastructure facilities of state, local (district) importance, means of relaying mobile communications, bridges, establishing a different ambush plan.

The discrepancy between the need to counter threats of a subversive and terrorist nature in the areas of responsibility of the border detachments in the conditions of a sharp aggravation of the military and political situation and the absence of a specific methodical apparatus was revealed.

The conclusion is substantiated that the success of border units' actions in repelling armed incursions and stopping other enemy provocations on the state border depends on early preparation for conducting countermeasures (military operations, etc.).

Certain features of the organization of operational and service activities in the conditions of a sharp aggravation of the military and political situation in the areas of responsibility of the border detachments have been revealed

Reveals certain features of the organization of operational and service activities in conditions of sharp aggravation of the military-political situation in the areas of responsibility of the border detachments.

Formed basic factors of a negative impact on the effectiveness of the implementation of operational and service activities in the areas of the state border with an aggravated military and political situation and the scale of significance of data in threat assessment and risk analysis in the area of responsibility of the border detachments.

Attention is drawn to the need for a comprehensive and systematic analysis of the available scientific and methodological support, the formation of proposals for its improvement, taking into account the current and projected conditions for the performance of tasks by border units on sections of the state border under the conditions under consideration.

Keywords: *State Border Service of Ukraine; exacerbation of the military-political situation implementation of operational and service activities; counteraction to enemy sabotage and reconnaissance groups; factors; situation; armed aggression.*

Кириленко Володимир Анатолійович – заслужений діяч науки і техніки України, доктор військових наук, професор, начальник відділу організації вищої освіти у Збройних Силах України управління організації військової освіти у ЗСУ Центрального управління військової освіти Генерального штабу Збройних Сил України

<https://orcid.org/0000-0002-2206-1651>

Бурнатний Віталій Валентинович – перший заступник коменданта прикордонної комендатури швидкого реагування вогневої підтримки – начальник штабу 15 мобільного прикордонного загону, Україна

<https://orcid.org/0009-0003-8930-8553>